

ANAMA-nın yaranmasından 27 il keçir

Azərbaycanın işğaldan azad etdiyi ərazilərin böyük hissəsi mina və partlamamış hərbi sursatlarla çirklənmiş vəziyyətdədir. Belə bir şərait respublikamıza düşməndən təmizlənmə torpaqlarında bərpa – quruculuq işləri aparmağa mane olur. Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) isə işğaldan azad edilmiş ərazilərin təhlükəsizliyinin təmin olunması və istifadəyə yararlı hala gətirilməsi missiyasını həyata keçirir.

Minatəmizləmə prosesi əhalinin geridönüşü, sosial infrastrukturun bərpası, kənd təsərrüfatının dirçəldilməsi və regionun ümumi inkişafı üçün xüsusi önəm daşıyır. Bu baxımdan ANAMA-nın digər qurumlarla birgə həyata keçirdiyi əməliyyatlar, təbiiq etdiyi yeni texnologiyalar və koordinasiya mexanizmləri diqqət mərkəzində saxlanılır.

ANAMA Qarabağı “mina Minatəmizləyənlərimiz namərd düşmənin

Bu mühüm istiqamətdə görülmə işlər barədə daha ətraflı məlumat almaq üçün həmsöhbətimiz ANAMA-nın İdarə Heyətinin sədri Vüqar Süleymanovdur.

– Söhbətimizin əvvəlində rəhbərlik etdiyiniz qurumun yaranması və agentliyin qarşısında duran vəzifələr barədə məlumat verməyinizi istərdik.

– Mina problemi çox ağır sosial bələdir. Bu problemin aradan qaldırılması üçün güclü maddi-texniki baza, insan potensialı və maliyyə resursları tələb olunur. Minatəmizləmə əməliyyatlarının özü spesifik bir prosesdir və digər sahələrdən çox fərqlənir. Bu proseslərin hamısı beynəlxalq humanitar minatəmizləmə standartlarında və qaydalarında öz əksini tapıb. Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) də öz işini beynəlxalq humanitar minatəmizləmə standartlarına uyğun qurur. Agentliyimizin bütün əməkdaşları bu işi vaxtında və keyfiyyətlə yerinə yetirmək üçün allərindən gələni əsirgəmir.

Məlumat üçün deyim ki, ANAMA 1998-ci il iyulun 18-də ulu öndər Heydər Əliyevin 854 sayılı tarixi bir Sərəncamı əsasında yaradılmışdır. Ümummill liderin uzaqgörən siyasəti nəticəsində zamanında müəyyən edilən strateji yanaşmalar bu gün

2020-ci il sentyabrın 27-dən noyabrın 10-dək davam edən 44 günlük Vətən müharibəsində Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılan tarixi qələbə ilə ölkəmizin ərazi bütövlüyü təmin edildi. Bununla da 30 il davam edən qəsbkarlığa son qoyuldu və düşməndən geri alınan ərazilərin bərpasına və Böyük Qayıdış proqramının həyata keçirilməsinə başlandı. Belə bir prosesdə isə Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) qarşısında yeni vəzifə və öhdəliklər yer aldı, dövlətimizin başçısı tərəfindən bu işlərin həm mümkün

qədər qısa müddətdə, həm də yüksək keyfiyyət və dəqiqliklə həyata keçirilməsi qarşıya mühüm vəzifə kimi qoyuldu.

ANAMA işğaldan təmizlənmə ərazilərin təhlükəsizliyinin təmin olunması və istifadəyə yararlı hala gətirilməsi missiyasını həyata keçirərək, ilk növbədə, infrastruktur obyektlərinin inşası həyata keçirilən əraziləri yoxlayaraq minalardan təmizləməyə başlayıb. Sonrakı mərhələdə isə minatəmizləmə əməliyyatlarının şəhərlərdə və kəndlərdə aparılması diqqət mərkəzində saxlanılıb. Qurumun texniki imkanları, insan resursları, eləcə də əməliyyat metodları inkişaf etdirilib. Minatəmizləmə sahəsində bir sıra yeniliklərə imza atılıb.

Ümumiyyətlə, minatəmizləmə prosesi əhalinin geridönüşü, sosial infrastrukturun bərpası, kənd təsərrüfatının dirçəldilməsi və regionun ümumi inkişafı üçün xüsusi önəm daşıyır. Bu baxımdan ANAMA-nın digər qurumlarla birgə həyata keçirdiyi əməliyyatlar, təbiiq etdiyi yeni texnologiyalar və koordinasiya mexanizmləri diqqət mərkəzində saxlanılır.

Bu mühüm istiqamətdə görülmə işlər barədə daha ətraflı məlumat almaq üçün ANAMA-nın İdarə Heyətinin sədri Vüqar Süleymanovla həmsöhbət olduq.

Bu mühüm istiqamətdə görülmə işlər barədə daha ətraflı məlumat almaq üçün ANAMA-nın İdarə Heyətinin sədri Vüqar Süleymanovla “Xalq qəzeti” redaksiyasında geniş müsahibə keçirdik.

kimi tələpəli məsələyə öz töhfələrini verirlər. Eyni zamanda, yerli qeyri-hökumət təşkilatları, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən ixtisaslaşmış kommersiya təşkilatları da minatəmizləmə fəaliyyəti ilə bağlı işlərdə ANAMA-nın koordinasiyası ilə fəaliyyət göstərirlər. Bundan əlavə, ANAMA minatəmizləmə fəaliyyəti ilə bağlı maarifləndirmə işlərinə görə də məsul qurumdur. Sadələdiyim bütün bu işləri biz həm öz qüvvələrimiz hesabına, həm digər dövlət qurumları ilə birgə koordinasiyalı şəkildə həyata keçiririk.

Böyük Qayıdış Proqramının reallaşdırılması üçün ilk günlərdən Agentliyin bütün qüvvələri səfərbər olundu. Bununla bağlı işin bir neçə istiqamətdə aparılması diqqətdə saxlanıldı. İlk növbədə, infrastruktur obyektlərinin inşası aparılan ərazilər yoxlanılaraq minalardan təmizləməyə başlandı. Sonrakı mərhələdə isə minatəmizləmə əməliyyatlarının şəhərlərdə və kəndlərdə həyata keçirilməsi diqqət mərkəzində saxlanıldı. Qurumun texniki imkanları, insan resursları, eləcə də əməliyyat metodları inkişaf etdirildi. Minatəmizləmə sahəsində bir sıra yeniliklərə də imza atıldı.

Bələliklə, Vətən müharibəsini güclü və qalib dövlət kimi başa çatdıran Azərbaycan işğaldan azad olunan şəhər və kəndlərimizi qısa müddətdə dirçəltməyi, torpaq həsrəti ilə yaşayan soydaşlarımızı öz doğma yurd yerlərinə qaytarmağı qarşıya mühüm vəzifə kimi qoydu və minatəmizləmə əməliyyatlarına başlandı. Prezident İlham Əliyevin – “Azad edilmiş torpaqlarda minatəmizləmə işləri birinci dərəcəli vəzifədir. Bu vəzifə icra olunmadan hər hansı bir inkişafdan söhbət gedə bilməz” – sözləri də bunun bariz ifadəsi idi.

Ölkəmizdə mövcud mina problemi hər zaman ölkə rəhbərliyinin diqqətindədir. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev humanitar minatəmizləmənin xalqımız üçün əhəmiyyətini vacib hesab edərək, 18-ci

üçün mina təhlükəsi ilə mübarizəyə dair fəaliyyəti özündə ehtiva edir.

– Bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərdə həyata keçirilən minatəmizləmə əməliyyatlarının gedişi barədə nə deyə bilərsiniz?

– Sualınızla bağlı əvvəlcə onu qeyd edim ki, Ermənistanın yerləşdirdiyi mina-

– 2021-ci il ərzində müəyyən təzyiqlərdən sonra Ermənistan tərəfi ölkəmizin işğaldan azad olunmuş ərazilərində mövcud olan mina sahələrinə dair bəzi mina formulyarlarını Azərbaycan tərəfinə təqdim edib. Təqdim olunan formulyarlar keçmiş təmas xətti boyu ərazilərin bir qismini əhatə edirdi. Normativ texniki qaydalara əsasən mina sahələrinin formulyarlarında koordinatlar, istinad nöqtələri, basdırılmış minaların növləri, sayları, ara məsafələri, basdırılma və gizlətmə üsullarına dair məlumatlar qeyd olunur. Lakin, təqdim edilən formulyarlarda məlumatlar qeyri-dəqiq, etibarsız və natamam əks olunub. Formulyarlar üzərində təhlil və emal işləri aparıldıqdan sonra qeyd edilən məlumatların real mina sahələri ilə uzaqlaşmadığı, istinad nöqtələrinin koordinatlarının yanlış və yarasız olduğu, 25% dəqiqliyi və etibarlılığı əks etdiyi müəyyən edilib.

Agentlik tərəfindən qeyri-texniki tədqiqat prosesi mütləq olaraq davam edir. Hər gün biz müəyyən məlumatlar əldə edirik. Burada xidmət keçən hərbiçilərlə söhbət zamanı, ərazidə mina hadisəsinin baş verməsi, mal-qaranın minaya düşməsi və ya traktorun minanı partlatması və s. kimi məlumatlar alınır. Bütün bunlar bizim üçün qeyri-texniki tədqiqatın informasiya mənbələridir.

Biz birinci təmas xətti dediyimiz ərazinin çox hissəsində çəpərləmə prosesi icra edirik. Bu dünya praktikasında da mövcuddur və insanların mina riskindən qorunması üçün əsas vasitələrdən biridir.

Onu da deyim ki, mina sahələri fərqli

Azərbaycanın mina təhlükəsi ilə mübarizədə də öz bəhrəsini verir.

Həmçinin, firsətdən istifadə edərək qeyd edim ki, bu gün ANAMA-nın yaradılmasından 27 il keçir. Bu münasibətlə bu cür şəxsi və cətin peşədə çalışan qəhrəman minaaxtaranlarımızı və bütün ANAMA kollektivini təbrik edir, onlara gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıram.

Agentliyin təsis edilməsində əsas məqsəd Birinci Qarabağ savaşını zamanı minalarla və partlamamış hərbi sursatlarla çirklənmiş sahələrin təmizlənməsi üçün aparılmasını təmin etməkdən ibarət olub. Ötən illərdə agentlik tərəfindən böyük işlər görüldü, mühüm minatəmizləmə layihələri icra olundu, bir sıra maarifləndirmə tədbirləri, müxtəlif təlimlər həyata keçirilib. Bu işlər hazırda da davam etdirilir. Dövlət qayışı, Vətən sevgisi, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə bərpa-quruculuq işlərinin doğurduğu qürur hissi bizi qarşıma qoyulan vəzifələrin layiqincə, vaxtında və keyfiyyətlə yerinə yetirməyə ruhlandırır. Yeri gəlmişkən, bizdə keyfiyyət məsələsinə xüsusi önəm verilir. Çünki keyfiyyət insan həyatı, insan sağlamlığı ilə bağlıdır. Ona görə də biz bu amilə xüsusi diqqət göstəririk ki, minatəmizləmə fəaliyyəti həyata keçirdiyimiz ərazilər tam təmiz və təhlükəsiz olsun.

44 günlük Vətən müharibəsində Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılan parlaq tarixi qələbə ilə ölkəmizin ərazi bütövlüyü təmin edildi. Bununla da 30 illik işğala son qoyuldu və düşməndən geri alınan ərazilərin bərpası və Böyük Qayıdış Proqramının həyata keçirilməsinə başlandı.

Vətən müharibəsi başa çatdıqdan dərhal sonra işğaldan azad olunmuş ərazilərdə minatəmizləmə fəaliyyətinə start verildi. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, 2020-ci ilin

lar bugünədək problem olaraq ciddi narahatlıq doğurur. İlk qiyətləndirmələrə görə, Ermənistan işğal dövründə torpaqlarımıza 1 milyondan çox mina basdırıb.

Keçmiş məcburi köçkünlərin işğaldan azad olunmuş ərazilərə geri qayıtmalarını təmin etmək məqsədilə əsasən yaşayış məntəqələrinin, nəqliyyat, enerji və digər strateji infrastrukturların yaradılması, eləcə də kənd təsərrüfatı sahələri və digər prioritet istiqamətlərdə 2020-ci il noyabr ayının 10-dan bu il iyulun 14-dək aparılan minatəmizləmə əməliyyatları nəticəsində işğaldan azad edilən 213 min 178 hektar ərazi təmizləni, ümumilikdə, 201 min 265 ədəd mina və partlamamış hərbi sursat (PHS) aşkar edilərək zərərsizləşdirilib. Onlardan 141 min 793 ədədi PHS, 37 min 512 ədədi piyada əleyhinə mina (PƏM), 21 min 960 ədədi isə tank əleyhinə minadır (TƏM).

Məlumat üçün bildirim ki, Agentlik Qazax rayonunun işğaldan azad edilmiş ərazilərində də 2024-cü ilin aprel ayından etibarən minatəmizləmə fəaliyyəti icra

li olur. Bizim üçün ən ağır sahələr təmas xəttinə düşən ərazilərdir. Bu da bir neçə amillə bağlıdır. Birinci amil minaların sayının və sıxlığının çoxluğu, ikinci amil isə basdırılmış minaların ətrafında metallarla çirklənmənin çox olmasıdır. Heç şübhəsiz, bizim əsas işimiz minanı tapıb zərərsizləşdirməkdir ibarətdir. Bu prosesin inco-likləri barədə bir qədər məlumat vermək istəyirəm. Minaaxtaran detektorla işləyən zaman detektorun əks etdirdiyi hər bir siqnalı tədqiq edir. Minaaxtaran humanitar minatəmizləmə standartlarına uyğun olaraq siqnal olan yerdə fəaliyyətin icra etməyə başlayır. Son dərəcə dəqiq, səliqəli şəkildə prosesi həyata keçirir. Minaaxtaran işi görüb qurtardıqdan sonra məlum olur ki, detektorun siqnalına səbəb torpaqda olan hansısa bir dəmir parçası imiş. Amma bu işə minaaxtaranın kifayət qədər vaxtı gedir. Yeri gəlmişkən deyim ki, bəzi ərazilərdə hətta daşlar da detektorun siqnal verməsinə səbəb olur.

Çünki belə daşların tərkibində hər hansı bir mineralların olması detektorun anındaca reaksiya verməsi ilə nəticələnir. Bütün bu proseslər çoxlu vaxt itkisi hesabına başa gəlsə də, burada mina təhlükəsinin olmaması dəqiqləşdirilir.

Göründüyü kimi, bu ərazilərdə minaların sayının çoxluğu, onların sıxlığı, metalla çirklənmə səviyyəsinin yuxarı olması, orada qurulmuş tələ məftilləri, səngərlər, istehkamlar və s. işi mürəkkəbləşdirir. Dağılıq ərazilərdə minatəmizləmə əməliyyatlarının həyata keçirilməsinin öz çətinlikləri var. Həmin ərazilərdə aparılan işlərin özünün spesifikasiyası var. Çünki bu ərazilərdə məlillik var.

Hazırda minalarla və partlamamış hərbi sursatlarla çirklənməsi ehtimal olunan ərazi 11 min 667 kvadratkilometr təşkil edir. Bu o demək deyil ki, həmin ərazinin hamısında mina var. Amma biz heç zaman düşmənin burada minaların basdırmamasını və ya ərazidə partlamamış hərbi sur-

lan araşdırmalar nəticəsində qeyd edilmiş mina hadisələrinin 64%-nin keçmiş təmas xəttindən kənarda, 36%-nin isə keçmiş təmas xətti ərazilərində baş verdiyi müəyyən olunmuşdur.

Ümumiyyətlə, 1991-ci ildən bugündək 3400 nəfərdən çox minadan zərərçəkən qeydə alınıb, onlardan 362 nəfəri azyaşlı və gənc, 38 nəfəri qadın olub.

Onu da qeyd edim ki, sonuncu mina hadisəsi cari ilin iyul ayının 10-da Ağdərə rayonunun Həsənqaya kəndində baş verib. Həsənqaya kəndi, keçmiş təmas xəttinə yaxın yerləşən ərazilərdən biridir.

Mina hadisələrinin illər üzrə dinamikasına nəzər salındıqda bu sahədə azalmanın baş verdiyinin şahidi oluruq. Heç şübhəsiz, mina hadisələrinin azalmasında apardığımız maarifləndirmə işlərinin çox böyük rolu var. Mina təhlükəsi olan ərazilərdə yüzlərlə xəbərdarədicə-məlumatlandırıcı lövhələr, təhlükə işarələri yerləşdirilib.

Bir məsələni də xatırlatmaq istərdim.

yerləşən təsərrüfatların, dağıdılan yaşayış məntəqələrinin, çay sahillərinin minalarla ciddi şəkildə çirkləndiyi aşkar edilib. Minalara, eyni zamanda, kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlarda və ətraflarında, otlaqlarda, yollarda, körpülərdə, məktəblərdə, su mənbələrində (kəhrizlərdə) rast gəlinib. Eyni zamanda, işğaldan azad edilmiş rayonların bir sıra kənd qəbiristanlıqlarında mina hadisələri baş verib. Kəlbəcər rayonunun Ağdaban kəndi ərazisindəki qəbiristanlıqda minalanmış sahə aşkar olunub. Bütün bunlarla yanaşı, karvansaray, türbə, pır (ziyarətqah), məscid, alban kilsəsi kimi tarixi abidələrin ətrafında müxtəlif sayda partlayıcı sursatlar aşkar edilərək zərərsizləşdirilib.

– Minatəmizləmə sahəsində mütəxəssis hazırlığı barədə fikirləriniz də maraqlıdır...

– ANAMA-da bu məsələyə xüsusi önəm verilir. Kadr potensialı mərhələli şəkildə gücləndirilir. Əməliyyat heyətinin

girovluğu”ndan xilas edir

“ölüm tələlər”inə qalib gəlirlər

satların olmamasını da əminliklə söyləyə bilərik. Bu səbəbdən biz həmin sahələri “şübhəli-təhlükəli ərazi” kimi qəbul etmirik. Çünki döyüş gedən yerdə minaatarlardan, toplardan atəş açılır, aviabombalar atılır və s. Orada onların bir hissəsi qalır. Buna görə də döyüş əməliyyatları aparılan bütün ərazilərdə minatəmizləmə işləri aparılmalı, təhlükə ilə bağlı şübhələr tam aradan qaldırılmalıdır. Bu, bütün dünyada belədir.

Bir məqamı qeyd edim ki, partlayıcı sursatlar insan həyatı üçün olduqca təhlükəlidir. Piyada əleyhinə mina partlayışı zamanı insan ayağını itirir, sursat partlayanda insan həyatını itirir. Ermənilərin istehsal etdikləri PMN-Ə minasının tərkibində 70 qrama yaxın partladıcı maddə olur. Amma sursatın içində bu, dəfələrlə çoxdur. Yaxud ermənilər müharibə zamanı kaset sursatlardan istifadə ediblər. İlk baxışdan bu, kiçik ölçülü bir sursatdır. Amma insanın əlində, hətta yanında partlaması ölümlə nəticələnir. Çünki içində çoxsaylı xırda qəlpələr var. Yəni sursat o demək deyil ki, təhlükəsizdir. Sursat da mina qədər təhlükəlidir. Buna görə də partlamamış sursatlar da mütləq zərərsizləşdirilməlidir. Sursatların təmizlənməsinin isə öz metodologiyası var. Ölümsəçən bu əşyaların ehtimal olunduğu sahələr xüsusi metodologiyaya uyğun şəkildə təmizlənir. Orada

Aparılan tədqiqatlar zamanı Qarabağda keçmiş təmas xəttinin və onun ətrafında

əksər hissəsini keçmiş məcburi köçkünlər, eləcə də Vətən müharibəsi iştirakçıları təşkil edir.

Agentliyin əməliyyat heyətinin bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədilə heyət mütəmadi olaraq ixtisasartırma təlimlərinə cəlb edilir. Eyni zamanda, işğaldan azad olunan ərazilərdə humanitar minatəmizləmə əməliyyatlarına cəlb olunan qurumların şəxsi heyətinə agentliyin təlim heyəti tərəfindən təlim kursları keçirilir.

Humanitar minatəmizləmə fəaliyyəti Azərbaycan dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir və ölkəmizin hərtərəfli inkişafına və rifahına ciddi təsir edir. Bu sahədə görülən işlər yalnız torpaqlarımızın təmizlənməsi ilə məhdudlaşmır, eyni

zamanda, insan həyatı və təhlükəsizliyinin təmin olunmasında da böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Bir məsələni də diqqətinizə çatdırım ki, biz minaya düşüb xəsarət alan əməkdaşları sonradan işə götürürük. Onları müxtəlif yardımçı işlərlə təmin edirik. Və sözsüz ki, bütün əməkdaşlarımız sağlamsızdır. Agentliyin işçiləri icbari tibbi sığorta ilə yanaşı, beynəlxalq standartlara uyğun olaraq fərdi qəza və könüllü tibbi sığorta ilə də təmin olunublar.

Minatəmizləmə fəaliyyəti ağır və dəyişik tələb edən bir prosesdir. Minaax-taranlar torpağı gizli düşməndən qarış-qə-

ərazilərdə məskunlaşan, orada bərpa-quruculuq və digər fəaliyyətlərə cəlb edilən hər kəsə mütləq şəkildə Agentlik tərəfindən maarifləndirmə tədbirləri keçirilir, əsas təhlükəsizlik qaydaları haqda məlumat verilir, müvafiq məlumatlandırıcı çap materialları paylanılır.

Yeri gəlmişkən, bizim Elm və Təhsil Nazirliyi ilə birgə layihəmiz var. 44 günlük müharibə bitdikdən sonra dərslərlər yenidən işlənilir, yeni redaksiyada tədris vəsaitləri hazırlandı. Keçmiş təmas xətti, həmin ərazilər boyu yerləşən 10 rayonun məktəblərində tədris proqramına daxil edildi. Orda şagirdlərə mina təhlükəsizliyi dərsləri keçirilir. Layihənin məqsədi şagirdlərin mina təhlükəsi ilə bağlı yetərinə bilgilərə sahiblənməsidir. Sözsüz ki, son illər bəzi rayonlara köç olub, məktəblər açılıb. Məsələn, Cəbrayıl, Füzulidə, Zəngilanda və Laçında məktəblər fəaliyyətə başlayıb. Bu yaxınlarda Ağdamda da məktəb işfədəyə verilecək.

Gələcəkdə qeyd edilmiş layihəni bütün ölkə boyu tətbiq etməyi planlaşdırırıq. Paytaxtdan, eləcə də digər rayonlardan işğaldan azad olmuş ərazilərə səyahət edən, qonaq gədənər də mina və hərbi sursatlar, onların fəsadları barədə məlumatlı olsunlar. Təəssüf hissi ilə bildirmək istəyirəm ki, bəziləri mina təhlükəsini ciddiyyə almır, onlarla aparılmış izahədicə, maarifləndirmə söhbətlərini, sanki, unudurlar.

– Minatəmizləmə əməliyyatları çərçivəsində vətəndaşlara ünvanlanan çağırışınız da önəmli olardı...

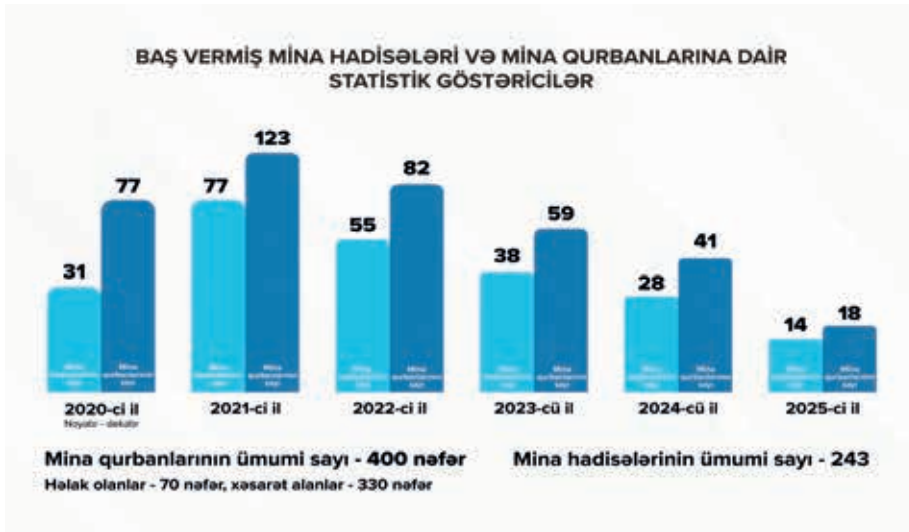
– Minatəmizləmə fəaliyyətində ictimaiyyətin dəstəyi böyük əhəmiyyətə malikdir. İşğaldan azad edilən ərazilərdə yaşayan və fəaliyyət göstərən, həmin bölgələrdə səfərdə olan insanların qaydaları diqqətdə saxlamaları onların minatəmizləmə işinə cəlb olunan dövlət qurumlarına göstərəcəkləri mühüm dəstəkdir. Düzgün davranış qaydalarına əməl etməklə təh-

Sahənin adı	10 noyabr 2020-ci il– 14 iyul 2025-ci il tarixləri üzrə	
	Təmizlənmiş ərazi (ha)	Təpintilərin sayı (ədəd)
Ekoloji qiymətləndirmə	23 027.6	1329
Energetika	9 285.5	6 506
Kənd təsərrüfatı sahələri	93 510.3	29 658
Meliorasiya və su təsərrüfatı	7 047.4	16 479
Nəqliyyat infrastruktururu	7 670.6	15 033
Rəbətə	174.4	26
Yaşayış infrastruktururu	50 748.5	31 603
Digər iqtisadi layihələr	21 714.4	100 631
Cəmi:	213 178.7 ha	201 265 ədəd

proses başqa formada gedir.

Yaxud başqa bir fakt deyim sizə. Ötən müddətdə 243 mina hadisəsi baş verib. Bundan isə 400 nəfər müxtəlif dərəcədə zərər görüb. Bəzən elə olub ki, 4-5 nəfər eyni anda minaya düşüb. Hətta eyni maşında gedən insanların hamısı avtomobilin minaya düşməsi nəticəsində həlak olub. Məlumat üçün bildirim ki, baş vermiş 243 mina hadisənin dəqiq koordinatlarını əldə edərək xəritə üzərində yerləşdirdik və gördük ki, bu hadisələr, əsasən, keçmiş təmas xəttindən içəridə olan ərazilərdə baş verib. Bu bizim üçün məlumat bazası, qeyri-texniki tədqiqatın bir hissəsidir. Aparı-

İllər üzrə göstəricilər				
İllər	Təmizlənmişdir, ha	PHS	PƏM	TƏM
2020	605.8	2084	6088	2711
2021	20,164.7	21942	12689	6872
2022	43,915.8	14950	8780	4133
2023	53,081.6	23049	3495	5034
2024	62,023.9	59163	4286	2372
2025	33,386.9	20605	2174	838
Cəmi	213,178.7	141793	37512	21960

rış təmizləyir. Həmçinin, onu da qeyd edim ki, Azərbaycan humanitar minatəmizləmə fəaliyyəti kimi çətin prosesi demək olar ki, öz resursları hesabına həyata keçirir.

– ANAMA-nın əsas fəaliyyət sahələrindən biri də əhalinin maarifləndirilməsindən ibarətdir. Bu sahədə görülən işlər haqqında bəhs etməyinizi də istərdik...

– Partlayıcı sursatların təhlükəsinə dair maarifləndirmə tədbirləri (PSTM) Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi tərəfindən həyata keçirilən humanitar minatəmizləmə fəaliyyətinin mühüm komponentlərindən biridir. Bu fəaliyyətlərin əsas məqsədi əhalini mina və digər partlayıcı sursatların yaratdığı real təhlükələr barədə maarifləndirmək, riskləri azaltmaq və təhlükəsiz davranış vərdişlərini formalaşdırmaqdır. Agentlik tərəfindən icra edilən PSTM fəaliyyəti ümumi maarifləndirmə, təlimçilərin təlimi formatında, icma və məktəb əsaslı maarifləndirmə istiqamətində aparılır. İşğaldan azad edilmiş

lükəsizliyi təmin etmək mümkündür. Bir sözlə, vətəndaşlara çağırışımız sadə və aydındır: Təhlükəli ərazilərə getməyin, şübhəli əşyalara toxunmayın. Səbirli olmaq, qaydalara əməl etmək – həyatla ölüm arasındakı fərqdır. Əgər təhlükəli hallarla rastlaşsınızsa, 805, 102 və ya 112 qaynar xətlərinə zəng edin.

Mina təhlükəsi yalnız bir torpaq parçasını təmizləməkdən ibarət deyil. Burada hər bir addım diqqət və doğru təhlil tələb edir. Azad edilmiş ərazilərdə minatəmizləmə işləri apararkən ən vacib məsələ insanların həyatını qorumaqdır, çünki hər bir mina partlayışı ölümlə nəticələnə bilər.

Beləliklə, yuxarıdakı fikirlərimi yekunlaşdırıb bir daha təkrar edirəm: Qarabağ və Şərqi Zəngəzura təhlükəsiz qayıdışın reallaşması məqsədilə fəaliyyət göstərən ANAMA vətəndaşları məsuliyyətli və səyq olmağa, səyləri birləşdirərək işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə dayanıqlı və sağlam yaşayış mühiti yaratmağa çağırır.